

Stockholm den 25 oktober 2019

Synpunkter på regeringens forskningspolitik

Svensk biblioteksförning är tacksamma för möjligheten att komma med inspel till regeringens kommande forskningspolitiska proposition.

Allmänt

Vi vill att kommande forskningspropositionen ska genomsyras av en förståelse för att forskningsbiblioteken är en avgörande del i hela forskningsprocessen, från planering av forskningsprojekt till publicering och tillgängliggörande av forskningsresultat. Forskningsbiblioteken är därmed en avgörande beståndsdel i ekosystemet för forskningsinformation, bl.a. genom hantering och kvalitetssäkring av information och metadata nödvändig i andra delar av systemet. Den vetenskapliga kommunikationen har också kommit att spela en allt viktigare roll för biblioteken. Genom arbetet med att brett tillgängliggöra forskningsinformation har biblioteken kommit att agera för ett effektivt nyttiggörande av forskningsresultat. Biblioteken spelar också en allt viktigare roll som pedagogisk resurs på olika nivåer inom lärosätena, från att utveckla studenternas akademiska litteracitet till publikationsstrategier för forskare och doktorander.

När Svensk biblioteksförning 2015 gavs möjlighet att inkomma med inspel till tidigare regerings forskningspolitik efterfrågade vi bland annat ett tydligt ställningstagande för öppen tillgång till forskningsresultat och forskningsdata, en europeisk upphovsrättsreform samt förbättrad samordning av myndigheters digitala informationsförsörjning. Dessa områden är fortsatt högt prioriterade för oss.

Öppen vetenskap

I den förra forskningspolitiska propositionen ”Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft”, fastslogs målet att all offentligt finansierad forskning i Sverige ska finnas fritt tillgänglig senast 2026. I de efterföljande utredningar som Kungliga biblioteket och Vetenskapsrådet gjort, genom sina respektive regeringsuppdrag, har man identifierat ett antal utmaningar och ger rekommendationer till hur målbilden ska uppnås. Nu förväntar vi oss att regeringen ger tydliga uppdrag till berörda aktörer att förverkliga målen i propositionen från 2016.

Vi vill särskilt lyfta vikten av att forskning blir tillgänglig för de som är beroende av att kunna ta del av och återanvända forskningsresultat och forskningsdata även utanför akademien. Inom hälsa och sjukvård är tillgången till forskning mycket ojämn hos landets vårdgivare. Långt ifrån alla vårdgivare har möjlighet att ta del av dyra avtalspaket för vetenskapliga tidskrifter vilket kan riskera att vård och behandlingar inte baseras på aktuell och kvalitetssäkrad forskning. Även inom skolan är behovet stort bland både lärare och elever att ha tillgång till aktuell och sakkunniggranskad forskning. Detta betonas i SOU 2018:19 "Forska tillsammans – samverkan för lärande och förbättring". I föreningens pågående förstudie om skolbibliotekens och folkbibliotekens roll i ett öppet vetenskapssystem vittnar skolbibliotekarier om då eleverna söker källmaterial till sina arbeten möts de av de vetenskapliga publikationernas betalväggar. Det rimmar illa med de stora satsningarna som görs inom skolan på källkritisk granskning och medie- och informationskunskap om elever och lärare inte har tillgång till de senaste forskningsresultaten.

Reformerad upphovsrätt

Arbetet med att implementera EU:s upphovsrättsdirektiv i svensk lagstiftning pågår för närvarande. Vi menar att det måste göras på ett sätt som ger största möjliga utrymme åt det samlade biblioteksväsendet till att bidra till innovation, tillgängliggörande av samlingar, kunskapsspridning och det livslånga lärandet. Framför allt gäller detta artiklarna 3-4 om undantag för text- och datautvinning, samt artikel fem som handlar om undantag för användning av upphovsrättsskyddat material i undervisningssyfte.

Myndigheternas informationsförsörjning

Gemensamt för statliga myndigheter är att de anställda behöver tillgång till vetenskaplig information för att kunna fatta informerade beslut, tillhandahålla korrekt information och förankra sitt arbete i vetenskapliga metoder och teorier. Många anställda har studerat och forskat vid högskolor och universitet och är därmed vana vid en rik tillgång till forskningspublikationer. Som anställda vid statliga myndigheter har de dock många gånger långt ifrån likvärdiga möjligheter att ta del av de senaste forskningsresultaten och annan vetenskaplig information. Även om inte alla myndigheter bedriver egen forskning behöver de anställda upprätta goda underlag för beslut och rekommendationer. Det är därmed av stor vikt att de har tillgång till korrekt, kvalitetsgranskad och uppdaterad forskning för att kunna utföra sitt uppdrag. I rapporten *På vetenskaplig grund?* som vi tillsammans med KB presenterade 2017 konstaterade vi att det finns stora brister på detta område. Tydligare krav måste därför ställas på myndigheternas informationsförsörjning.

Med vänlig hälsning

Karin Linder
Generalsekreterare